מראה יחזקאל על התורה — במדבר

וידבר כו' במדבר סיני באוהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם במספר שמות כל זכר לגלגלותם, צריך לבאר הספיקות שרבו בפסוק זה, והנ"ל דאיתא בגמ' (שבת פח.) בריך רחמנא דיהב לן אוריאן תליתאי בירחא תליתאי ע"י תליתאי לעם תליתאי, צריך להבין ענין הדרוש הזה ומהו החטיבא הזאת שעשה עמנו בדבר זה.

והענין הוא דהנה המפרשים הקשו האיך אומרים בשבועות מתן תורתינו הלא לכולי עלמא בשבת ניתנה תורה והיה ביום נ"א לספירה שהרי ביו"ד ניסן היה שבת הגדול נמצא דפסח היה ביום ה' ע"ש, והנ"ל הנה ידוע שכל מעשה אבותינו היה פועל דמיון מעכשיו לדורות וכמ"ש בספרים שבכל זמן נוהג יציאת מצרים, וכמו כן ביארתי ע"פ ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, פירוש ואלה מוסיף על הראשונים, שבכל דור נוהג מדה זה והם בני ישראל הבאים מצרימה לשון הוה, שעד הנה נוהג זה שבאים למצרים הגלות, רק את יעקב איש וביתו באו היה הדבר בפועל ממש.

כמו כן מצינו שבשנה ראשונה ליציאת מצרים עדיין לא נצטוו על ספירת העומר, כי ענין ספירת העומר הוא שיטהרו נפשות ישראל, היינו שמצינו בפסוק בעת ההיא יובל שי להם כו' (ישעיה יח ז) ועוד יובילו שי למורא (תהלים עו יב) ועוד יובילו מלכים שי (תהלים סח ל), הנה בכל מקום אצל שי נאמר תיבה יובל והיינו משום דמישך שייכי להדדי כי ש"י בגימט' עמ"ר, ואלו השלמים היינו עומר הקרב בפסח ושתי הלחם הקרב בשבועות הם מצה וחמץ, ולפי דעתי הם נגד אהבה ויראה כמו שביארתי ענין מה שמפטירין בשבת ער"ח הפטורת מחר חודש והשבת לא נקרא ער"ח דמשמע עכשיו שהשבת הוא מחרתו של חודש ע"ש בפ' משפטים שהם אהבה ויראה, וכמו כן העומר הוא אהבה ושתי הלחם הם יראה, רק שהיראה הוא התרוממות לפי שהיא בחי' יובל שהם המתקת הדינים בשרשן כידוע.

והיינו כי מה שאמרו (ר"ה כא:) ששער החמישים לא נמסר למשה ע"כ היינו ממציאות אלוקית שלא היה יכול להשיגו, וא"כ כל שאר השערים שקשורים זה בזה ואחד באחד יגשו להם הדביקות שעל ידיהם יוכל האדם להדבק בהשי"ת בשער החמשים, וזהו הוחל מיום ראשון של פסח, וסופרין בכל יום יותר לעלות במעלות מדי יום ביום למדריגה אחרת, וכמו שביארתי על ממחרת השבת שהוא לשון מחיר וחילוף ע"ש בשבוע העברה, ומאז עד יום החמישים הוכשרו להדבק בה' צורם וע"כ אין צריכין לספור את יום החמישים שממילא הם דבוקים כנ"ל, וכבר ביארתי זה במ"א באורך, אבל בשנת יציאת מצרים שהיה הדבר בפועל וע"כ נצרכו להמתין גם יום החמשים והבן זה.

וזהו ביאור מ"ש חכמז"ל (יומא כב:) על פסוק (הושע ב א) והיה מספר בני ישראל כחול הים כו' שהקשו רישא לסיפא, ותירוצם אינו מובן, ולפי דרכנו נאמר דהנה מנין ישראל אינו כמו שאר מנין כי שאר המנויים ע"י המנין הם נפרדים אחד מחבירו, ובישראל הוא מני אותם להתחברם מתחלה למשפחות ואח"כ לשבטים ואח"כ לדגלים, ופחות לא יוכלו להתאחד רק את אשר יכנו בשם כלל ישראל יעקב ישורון והם כנגד היו"ד של השם וג' קוצין, אבל הדגלים הם כנגד הד' אותיות שהאבות מרכבה להם, וזה"ש איש על דגלו מה שמתחברים לדגלים הוא לאותות אותם אותיות הקדושים שהם לבית אבותם הד' אבות כנ"ל, וזה"ש והיה היינו אותיות הוי"ה מספר בני ישראל זה נעשה ע"ד המנין, ואז הם כחול הים והיינו מדת היובל אשר לא ימ"ד ולא יספ"ר שאין שם השתלשלות במדה וספירה, וזהו מה שביארו כשעושים רצונו של מקום אין מנין כלומר שאין כאן פירוד ע"י המנין.

והנה החג הקדוש הזה הוא חג השבועות הבע"ל הוא מעולה משאר הימים טובים שכולם הם על נס הנעשה בגשמיות דהיינו בפסח יציאה מעבדות לחירות ובסוכות הקפת ענני כבוד משא"כ בשבועות הוא על נתינת התורה, וע"כ בשגם שידוע שג' אלה הימים טובים הם כנגד הג' עמודי עולם דהיינו פסח נגד עבודה ושבועות תורה וסוכות גמילות חסדים, ויש לומר ג"כ להיפך פסח גמילות חסדים וסוכות עבודה ואין להאריך, אבל שבועות נקרא עצרת כנישא דכולא להתקשט בכל הג' מדות הנ"ל.

וזה ענין הג' חדשים הללו דהיינו ניסן עבודת הקרבן פסח לה' וגם יתר העבודות שהכל הוא לכבוד שם קדשו ביעור חמץ ואפיית המצות, ואייר הוא גמילות חסד שכל מי שנדחה מפסח ראשון שלא היה יכול להטהר ומצד הדין היה להדחות לגמרי אעפי"כ מצד החסד הטיבה התוה"ק ליתן לו זמן אחר זמן לעבוד עבודתו בחודש אייר, וסיון הוא עמוד התורה, וכל זה הוא נוהג כל השנים אחר יציאת מצרים שאין העובדא של יציאת מצרים ונתינת התורה בפועל ממש רק בשכל ומחשבה כנ"ל, וזהו שקילס ההוא גלילאה שנתן לנו אוריין תליתאי כו' שכל סוגי הג' הנזכרים הם כנגד תורה עבודה גמ"ח כידוע, והזהיר את העם להתקשט בג' אלה למען שיהיו מוכנים לקבלת התורה בחג השבועות, שבודאי היה דורש בפרוס עצרת דרוש הזה.

וזה"ש וידבר ה' אל משה במדבר סיני דהיינו עמוד התורה כמ"ש חכז"ל (שבת פט:) שירדה שנאה לאוה"ע, באוהל מועד שהוא עמוד העבודה ששם קרבו הקרבנות, באחד לחודש השני שהוא עמוד גמ"ח כנ"ל, והיינו בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים שזכו לצאת ממצרים גם בשנה האחרת ע"י דביקותם וכנזכר למעלה, ואז אמר להם שיש להם נשיאת ראש למשפחותם לבית אבותם דהיינו אותיות השם הנכבד, וביאר האיך נהיה זה, ע"ז אמר במספר שמות דהיינו כמו שכל התורה כלה שמותיו של הקב"ה פירוש ששם העצם הוא הוי"ה ובו תלויים הרבה כנויים וכנוי דכנויים עד שכל תיבה שבתורה משתלשל מכנוי של השם וחוזר להתאחד בהשם הנכבד, כמו כן בני ישראל מתאחדים עד האבות כנ"ל, וע"כ ישראל ר"ת י"ש ש'שים ר'בוא א'ותיות ל'תורה, ואע"ג שתמצא יתירה על זה הסך היינו רק כמו שמדליקין נר מנר, וכמ"ש שמשה ואהרן והאבות כלם הם בכל דור, ואעפי"כ נשמתם צרורה בצרור החיים רק שמתגלגלים ניצוצות מהם, וזה"ש במספר שמות כל זכר היינו זכר המשפיע והמאציל הם במספר שמות של התורה, והישראל מתרבים לגלגלותם ע"י הגלגולים והניצוצות היוצאים מהם וע"כ אין סוף ותכלית להתשפטותם כמו שאין סוף ותכלית להתפשטות התורה, וישראל עושה חי"ל בגמטרי' יוב"ל, ברוך ה' לעולם או"א.

א"י שאו את ראש בני ישראל למשפחותם לבית אבותם כו', אמרו במדרש [במ"ר פ"א] כמד"א סב רישיה דפלן, ועוד דרשו לשבח דמיתי אתכם ונתתי להם תלוי ראש על העמים כמ"ש וירם קרן לעמו כו' ולתתך עליון, הענין הוא שהתורה נדרשת בפנים ואחור וכמ"ש בפרשה הקודמת אם בחקותי תלכו

ואם בחקותי תמאסו כ"כ בפסוק, כבר אמרו חז"ל כל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות, ואם על הימים הראשונים אמרו שבטלה מגילת תענית (ר"ה יח:) עאכו"כ בעתים הללו על ניסים שבכל יום ויום ונפלאותיו המה ניסים נסתרים בכל עת דלא חלי ולא מרגישין הן הן גבורותיו כו', הנה בפסוק זה מצינו כל הגזירות שנתחדשים והקב"ה יצילנו מידם, והיינו למשפחותם לבית אבותם להדבק לבית אבותם כמ"ש צאי לך בעקבי הצאן כו'.

ולבאר זה נקדים מ"ש וספרתם לכם כו' שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, שכבר נתקשו הלא לא סופרים רק מ"ט יום, גם בהפטורה של שבת זו הקשו בגמ' שכתוב והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והקשו רישא לסיפא, ומשני כאן בזמן שעושין רצונו של מקום כו', דקשה ג"כ וכי אפשר לשום דבר שבעולם הנפרד שלא יהא לו מנין, אבל הענין הוא שיש שני מיני רב הא' הוא רב בכמות וזה אינו רב באמת כי גם הגוים הם רבים וקשר רשעים אינם מן המנין, והב' הוא רב באיכות וכל אחד מישראל הוא רב מאוד, והיינו משום שהם דבוקים ביוצרם שקב"ה וישראל חד, הקב"ה הוא אין סוף, וע"כ כשעושים רצונו של מקום אין להם מספר, וכמו כן אמר משה ה' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב שכל העולם תחת כוכב עומד, וכמו כן חייב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם, וכבר שמעתי ענין נאה ומתקבל מה"ג אב"ד דאפטא נ"י ואין כאן מקומו.

והנה מה שאמרו שמ"ט שערים נמסרו למשה רבע"ה ולא שער החמשים, וצריך להבין למה לא נמסר לו אותו השער, וע"כ שאותו השער הוא מידיעת הבורא כביכול שא"א לשום נברא להשיג, וא"כ הוא דרך כלל לכל המ"ט שערים והיודע ומתדבק בהמ"ט שערים ממילא הוא דבוק בשער החמשים, וזהו ענין הספירה אחרי שהביאו את העומר ראשית קצירם ונקרא עומר התנופה שלא אכלו מתבואה החדשה עד שהביאו את הקומץ להשביע את הארי הרבוץ על גבי המזבח (אש של מערכה על המזבח רבוצה כארי, יומא כא:), התחילו לזכך את עצמם להכנס משער לשער עד שער החמשים, וא"כ לפי הצעותינו כשספרו כל המ"ט כבר נכנסו ג"כ לשער החמשים.

וזהו אמרו מיום הביאכם את עומר התנופה שעשיתם שלכם ועד יום החמשים שבע שבתות תמימות תהיינה שכל המ"ט יום יהיו תמימים באחדות והיינו ע"י השער החמשים המאחדם, וזהו אמרו עד ממחרת השבת השביעית קודם שיגיע אותו יום כבר תספרו חמשים יום תהיו דבוקים בשער החמשים ומזוככים לקבל עול מלכותו שלימה באחדות גמור, וזה"ש והיה מספר בני ישראל כחול הים שתיבת י"ם מורה על שער החמשים כידוע בכל הספרים, ואז יהיו בלי מנין כי יהיו דבוקים ביוצרם שאין לו סוף.

וזה"ש במדרש [במ"ר פ"ב ג] על פסוק איש על דגלו באותות לבית אבותם כמ"ש נרננה בישועתך ובשם אלקינו נדגול, פירוש כי מי שלא הגיע לידי מדה זו דהיינו שהעביר כמה ימים ושבועות בימי הספירה שלא תיקן כלום א"כ איך יכול לעלות אל הר ה' בחג הקדוש הבע"ל, אמנם כשמאחד עם קונו ואינו עושה בשביל עצמו הוא יכול לדלג, וע"כ אמרו ודגלו עלי אהבה, אל תקרי ודגלו אלא ודלוגו, וכשעבודתם באהבה יכולים לדלג למדריגה עליונה אפילו שלא כסדר, וזה"ש (תהלים כ ו) נרננה בישועתך ר"ל שהישועה היא כביכול להשכינה כמ"ש עם נושע בה' שהקב"ה נושע עם הישראל וכל עבודתינו ותפלתינו הוא בשביל כבוד שמים ואז בשם אלקינו כיון שאנו עושין לא לשם עצמינו רק בשביל אלקינו אזי נדגול דהיינו שנוכל לדלג למדריגה עליונה, אעפ"י שאין אנחנו ראוים לכך כי הכל אנו עושין רק לכבוד שם קדשו.

והיינו באותות לבית אבותם שאחד היה אברהם ויירש את הארץ שכל הישראל היו דבוקים בו וכולן נקראו נפש אחת, וזהו שאו את ראש כל עדת בני ישראל שיהיה להם נשיאות ראש הן במילי דשמיא והן במילי דעלמא ליתנם עליון על כל גויי הארץ, היינו למשפחותם לבית אבותם שיחזרו לשורש אבותם באחדות גדול, וסוף דבר שסיים ר' ישמעאל בברייתא די"ג מדות שהתורה נדרשת בהן כנגד י"ג מכילין דרחמי, ואמר שם כל דבר שהיה בכלל שהישראל היו בכלל וקב"ה ואורייתא וישראל חד ויצאו מן הכלל להיות נידון בדבר חדש כמ"ש בדבר חדש ממש שנתחדשו גזירות אי אתה יכול להחזירו לכללו שיפייסם הקב"ה כאב את בן ירצה עד שיחזירו בפירוש שיעשה לנו ניסים מפורסמים וכמ"ש משה ובמה יודע איפא כו' ונפלינו אני ועמך מכל הגוים, וכמש"ה ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כו'.

עוד יאמר שאו את ראש כו' במספר שמות כו', צריך להבין הלא באמת לא נמנו בשמות רק ע"י שקלים, ובדרך הלצה אמרתי דהנה יש שני סוגי מעלות ומדות דהיינו למודיות וטבעיות, ר"ל המעלות שמצד עצמו גדול בתורה ויראה ונדיב וגומל חסדים, ועוד יש טבעיות ומקריות שהוא בר אבהן ומיוחס כמ"ש והתיחסו בצבא מלחמה, ואין בודקין מן המזבח כו', ואין הקב"ה משרה שכינתו רק על משפחה מיוחסת, ובאמת כשרוצים לשבח את האדם העיקר הוא יחוס עצמו, וכמ"ש בי"ד [סי' שד"מ סעי' ו מספידין אותו במעשה עצמו ואם אין לו מעשים מספידין אותו במעשה אבותיו א] שאם אין לו מעשים מזכירין לו מעשה אבותיו, אמנם היינו רק לכל אדם משא"כ מי שהוא רב וגדול ליהודים ומופלג בדורו אין יכולין כלל לשבחו במעלות שבעצמו שהכל הוא מוכרח אצלו ונכלל במה שהוא גדול ליהודים, אבל יכולין לשבחו אם הוא בר אבהן כי מעלה זו אינה כלולה בזה כי ממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ, וזהו שאו את ראש כל עדת בני ישראל כשרוצים לנשא ולשבח את הראש מכל ישראל צריך להיות רק למשפחותם לבית אבותם אם הוא מיוחס, אבל במספר שמות כל זכר, כשרוצים לשבח את ההדיוט, היינו דוקא לגלגלותם דהיינו המוח שבראשו הצריך לשבחו במעלת למודיות שבו.

חידושי אגדה לברית מילהאיש על דגלו באותות לבית אבותם כו', עפימ"ש שאו את ראש כ' במדרש מאשר יקרתי בעיני כו', לאוה"ע לא נתתי מנין כו', ועפימ"ש (תהלים פז ד) אזכיר רהב כו' זה יולד שם, ולציון יאמר כו' ושרים כחוללים כו', כמ"ש בבעל עקידה דלפי דרך הטבע חוללים מרובים משרים אבל בציון היו מושלמים בכל המעלות לכך היו שרים כחוללים, וז"ש איש ואיש יולד בה שיש שם הרבה חשובים ה' יספור בכתוב עמים, כי מי שיש לו הרבה מכתבים אותן שאינן חשובים מונה כל תכריך בפני עצמו אבל השטרי חוב חשובין מונה כל כתב בפני עצמו מפני שבכל אחד יש חתימה בפני עצמו, כמו כן אוה"ע אינן חתומין אין להם מנין בפני עצמם רק דרך כלל, אבל ישראל כל אחד בפני עצמו הוא דבר חשוב ודבר שבמנין ועי"כ זכו ג"כ לדגלים מחמת ברית מילה ומי שלא היה נימול לא קלטו הענן, ועוד דהמנין של ישראל הוא להיפוך משאר מנינים דע"י המנין נעשה פירוד וכאן להיפוך שנעשה אחדות יותר בתחלה נתיחסו לבית אבות ואח"כ לשבטים ואח"כ לדגלים, וז"ש איש על דגלו מה שזכו לכל זה היינו ע"י באותות לבית אבותם היינו ברית מילה החתום בבשרם שהוא ברית שלום כנ"ל.